

UREDNISTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciskanska ulica št. 8 (biskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom na Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.90, troleto K 12.20, troleto K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Šelenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 8. do 7. večer. Inzerati: enostopna pettivrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Štev. 333.

V Ljubljani, v sredo dne 17. julija 1912

Leto II.

Sprava na Češkem

Politični avguri pravijo, da bo sprava med Cehi in Nemci na Češkem še te dni dosegena, in računajo s sporazumom že kakor z gotovim dejstvom. Previdnost, ki je v Avstriji sploh potrebnejša kakor drugod, zlasti pa v nacionalnih rečeh, zahteva, da se počaka na zadnje besedo, preden se v taki zadevi izreče amen. Zakaj dostikrat se je že zgodilo, da so se podobna pogajanja razbila zadnji trenotek, ko je bilo videti, kako da je že vse dognano in dogovorjeno in da je treba le še podpisati, kar je bilo domerjeno. Ravno češkonemške pogodbe so v tem oziru zelo poučne, in na podlagi dosedanje izkušnje na polju narodnih poravnjav je skepticizem docela opravičen.

Najzanimivejši so bili spravi poizkusi leta 1890, ki jih je staročeška stranka poplačala z izgubo svoje politične veljave, malodane celo z izgubo svojega političnega življenja. Tudi takrat so se pogajanja pričela v obliki velike politične akcije in se je poudarjal zgodovinski pomen sprave, ki naj bi delila vrnila mir in obema narodoma odprla prosta pota plodnosnega dela in mogočnega razvoja. Z velikanskim pričakovanjem so se pričele razprave, ki so na obeh straneh naglašale najboljšo voljo in najočistnejše namene.

Ali med blage melodije miru so se naenkrat vmešali ostri zvoki bojnih tromb. Mladom čehom se je zazdelo, da je prišel njih čas; uganili so, da je od uspeha poravnave odvisen ves bodoči vpliv staročešev in da pridejo sami lahko na konja, če se jim posreči razvneti narodove strasti. Lotili so se tega dela z brezprimerno demagogijo. Srdito agitacijo proti »snifovačkam« so raznesli po vsej deželi, vso spravo akcijo so imenovali novo bitko na Belj gori, vsak prijatelj sporazuma je bil izdajalec, in najbesnejšo gonjo so vprizorili proti staremu Riegerju, vodji staročeške stranke, ki je dotlej užival nekakšen božanski ugled in veljal za personifikacijo vseh narodovih idealov.

Bilo je preračunjeno podžiganje instinktov in zaslepljevanje razuma; ali radikalni, divji nastop je bil videti tako elementaren, da je dosegel popoln uspeh. Pri državnozbornih volitvah leta 1891. je bila staročeška stranka do tal poražena, mladočehi so jim vzeli skoraj vse mandate, stari Rieger se je umaknil iz političnega življenja, sprava je bila pokopana in vsa češka politika je dobila mladočeško lice. »Nič pomirbe! Boj do konca z vekovečnim sovražnikom!« je bilo geslo, ki je poslej veljalo. Z najradikalnejšimi gestami so mladočehi prikorakali v državni zbor.

Demagogija, s katero so prišli na površje, pa se je maščevala nad njimi. Nobena fraza ni tako radikalna, da je ne bi prekosila druga navidezno še radikalnejša. To je vodilo učence mladočehov, ki so hoteli tudi kaj veljati, narodne socialce, radikalne državno-pravnike, agrarce. Vsa češka politika je zabredla v brezobzirno demagogijo, krvava fraza je zamenjala vsako resno in stvarno delo. V tej novi konkurenci je polagoma začelo mladočehom zmanjkovati tal pod nogami. Od vseh strani so jim druge stranke jemale

mandate, in pred očmi jim je že vstajala usoda od njih poraženih staročešev. Pri lanskih volitvah so se le s pomočjo ponižujočega kompromisa toliko rešili, da jih ni pokopal val lažnivega hiperradikalizma.

Neustavno drvenje v propad, popolna nesposobnost tekmovanja s strankami, ki se ne plašijo v agitaciji nobene norosti, spoznanje, da morajo na tej poti neizogibno poginuti, jih je iztreznilo. Namesto nekdanje hujškajoče politike so zapisali »politično razumnost« na svojo tablo in se prelevili v »realno« stranko. Imenujejo se še mladočehi, ali mladost je izpuhtela, v resnici so danes natančno tam, kjer so bili leta 1890. staročehi. Kakor stranka hofratov glasujejo za proračun, za militariistične zahteve, za obrambne reforme, kakor nekdanji narodni izdajalci mešetarijo z Nemci. In kakor so sami takrat preklinjali staročehi, tako jih danes zmerjajo in obsolajo sedanji radikali.

Kljub temu je verjetno, da pride do sprave, zakaj med ljudstvom so se razmere izza leta 1890. močno izpremenile. Socialisti, ki so takrat komaj prihajali v poštev, so se medtem razvili v mogočno stranko. V krogih inteligence so Masarykovi dobili velik vpliv. Še vedno je temperament v češki politiki velik faktor, ali treznost si je priborila veljavo, katere ni bilo pred dvajsetimi leti niti v skromnih sledovih opaziti. Noben Choc in noben Fresl ne more danes tako spuntati množic, kakor so jih mgoli mladočehi nekoč nauhuškati zoper Riegerja.

V dvajsetih letih pa so se tudi gospodarske razmere na Češkem silno razvile. Celi nekdanji vseskozi kmečki kraji so se industrializirali, nastala so velika podjetja, pojavil se je kapitalizem, ki računa z ogromnimi številkami, porodila se je velika buržvazija. Polje, na katerem je zaradi dobička potrebno sodelovanje brez obzira na narodnost, se razširja; boj proti delavstvu, ki reprezentira že veliko armado, daje skupnim gospodarskim interesom večjo važnost kakor nasprotnim narodnim. Želja po spravi vstaja iz teh ekonomičnih razmer; moč malomeščanskih slojev, ki jih zbirajo narodni socialci in drugi radikali pod svojimi zastavami, ni zadostna, da bi mogla premagati te interese.

Tla za spravo so torej pripravljena. Ali če razneze brzoljavna žica v kratkem zmago-slavno vest, da je sprava češkega in nemškega naroda podpisana in zapečaten, bo to poročilo vendar obsegalo veliko laž. Češki in nemški narod nista pri tej reči aktivno nič prizadeta; pri vsem pogajanju sta stala ob strani in nihče ju ni vprašal za njihovo mnenje. Dognana bo sprava čeških in nemških privilegiranih slojev, češke in nemške veleburžvazije pod pokroviteljstvom breznarodnega plemstva. Najmarkantnejši izraz te resnice je v reformi deželnozbornskega volilnega reda, ki brutalno prezira pravice češkega in nemškega ljudstva in obdaja privilegije aristokracije in meščanstva z nasipi in zidovi zoper vsak napad. Na račun češkega in nemškega delavstva se poravnavao češki in nemški kapitalisti. Posledica te sprave ne more biti mir, ampak boj. Dobiček bo le ta, da bo boj jasnejši, nego je bil doslej in da se bo vodil na

naravnih podlagi. Dobičarski interesi se ne bodo mogli tako uspešno odevati z nacionalno draperijo, in to bo tudi nekaj vredno.

Vagabundi in ničvredneži.

(Konec.)

Iz teh izvajanj se vidi, da tudi v Nemčiji niso razmere boljše. Država je v prvi vrsti dolžna skrbeti zato, da bo imel od nje določeni pupilarni sodnik tudi kak delokrog in da bo lahko uspešno in v blagor družbe izvrševal svoj poklic.

Ze francoski konvent je l. 1793. proglasil, da je fizična in moralna vzgoja zapuščenih otrok stvar naroda. In sedaj, po več ko sto letih, je človeška družba v tem oziru tam, kjer je bila.

Na Kranjskem ni nobenega javnega zavoda za zapuščeno in zanemarijeno ter pokvarjeno mladino. Edino Salezijanci so ustanovili na Rakovniku pri Ljubljani nekaj podobnih zavodov. Toda tudi tja ne morejo otroci brez premoženja. Mesečni stroški znašajo sicer samo 24 K, toda kjer tudi teh ni —? Sicer je dala dežela ustanov po 200 K. Pa tudi tisti, ki dobi ustanovo, more še gledati, kako bo plačal ostalo. Dogaja se, da časih propadejo vsa prizadevanja spraviti tega ali onega v zavod radi nesrečnih letnih 88 K. Toda, kakor pozivemo iz spisa Milčinskega, je deželni odbor ustavil tudi te ustanove — ker nima pokritja.

Kjer pa je pozabila država na svojo dolžnost, bi ne smela v svojem ožjem krogu tudi dežela. To tem manj, ker ima že itak skrbeti za svoje dobrodelne zavode.

Naloga javnega mnenja in onih, ki so poklicani v to, da zastopajo ljudstvo, je ta, da pritisnejo moralno na državno upravo, da stori v tem velevažnem in eminentno kulturnem vprašanju svojo dolžnost. Nič manj kakor država pa so tudi dežele in občine zavezane po svojih močeh prispevati k vzgoji zanemarijene ali pokvarjene mladine. To je njihova socialna dolžnost!

Skrb za zanemarijeno in pokvarjeno mladino je torej socialna dolžnost meščanske družbe same. Zanemarijena, fizično in duševno propadajoča mladina je namreč mudi produkt kapitalizma in njegovega materialnega razvika. Zakaj ta zanemarijena in pokvarjena mladina je v prvi vrsti — delavska mladina. Kapitalizem je rodil modernega proletarca in iz tega je izšla mladina, ki postaja družabni strah. Kakšna je proletarec? Svet je njegova domovina. On je svetovni človek, zgubil je duh zemlje, konkretnost. Komaj, da si je obdržal še poseben jezik. In tudi tega izgublja, pravi Sombart. A proletarec ni izgubil le duha zemlje, on je izgubil tudi družino, ki lo je razdeljal in skorumpiral kapitalistiški mezdni sistem. Kakšni naj bodo njegovi potomci, ki ne poznajo ugodnosti in prednosti dobre meščanske družine. — V družini se zatirajo sirovi nagoni in se rode nežni srčni utripi. Nesebičnost in požrtvovalnost, spoštljivost in zavest za dolžnosti, skratka vse, kar ustvarja temeljitega, dobrega človeka, se rodi v skupnem življenju rodbine — pravi Sombart.

Razbitemu družinskemu življenju je sledila zanemarijena in pokvarjena mladina v masah. Nizke mezde, družinski prepir, nastajajoč vsled revščine, alkoholizem obupa in hipne utlačbe — vse to takoj ob rojstvu občuti delavski otrok. Proletarska družina ne more izpolniti svoje kulturne dolžnosti ob postanku novega človeka. Njegovo spremitvo je usodno: Pomanjkanje, vzgoja brez matere, stanovska beda... Sicer pobere smrt že dobro petino vseh novorojencev še kot dojenčke. Statistika umrlih dojenčkov je značilna za socialne razmere naše dobe. Dr. Reck je izračunal, da je od tisoč novorojenčkov, ki so umrli še pred petim letom življenja, imelo staršič, ki so imeli mesečnih dohodkov:

0—75 mark	113
75—100 »	344
100—150 »	330
150—200 »	272
200—250 »	241
nad 250 »	230

V Gradcu je umrlo dojenčkov: Bogatim stanovom . . . . . 9% Srednjim stanovom . . . . . 42% Nepremožnim stanovom . . . . . 35.9% Čisto revnim stanovom 59.9%

Te številke so jasen dokument, da je socialna beda kriva velike umrljivosti med delavskimi otroci. Od tod izvirajo tudi mnogobrojne bolezni med delavsko mladino. Med šoloobveznimi otroci so največ delavski otroci fizično ali duševno pohabljeni. Zdravnik profesor dr. Hartmann pravi: »Vzrok boleznim — med šolskimi otroci — tiči ponajveč v neugodnih domačih razmerah, v nezadostnem prehranjevanju, pomanjkljivem varstvu in v slabih stanovanjskih razmerah.« — Čimotna beda pa ne ugonablja delavske mladine le fizično, ampak ima tudi druge zavratne spremljevalce, ki segajo tudi na otrokov duh in njegov duševni razvoj. Tam kjer so socialne razmere najslabše ne najdemo le fizičnih slabotnežev med delavsko mladino, temveč tudi vedno več slabotnežev in idiotov. V temnih žalostnih luknjah delavskih stanovanj se rode in množijo slabumni otroci... Zakaj v fizično zanemarijenem otroškem telesu ne more prosepati mlada, nerazvita duša. V družabni bedi potlačena otroška duša zamre in ugasne že zelo zgodaj.

Solj še ne odrasla delavska mladina zapade že otroškemu delu po tovornicah ali na polju. Odtod pride mnogo dečkov v kriminal, mnogo deklic naravnost, v rani mladosti, v prostitucijo. Velika večina prostitutk izhaja iz delavskih družin. Tja jih žene čimotna beda in pomanjkljiva vzgoja. Na vprašanje, kakšen nagib jih je spravil do te obrti je izmed 5183 vprašanih prostitutk odgovorilo tako: 1255 jih je, kot polotroci brez staršev, zašlo na pot; 1441 se jih je opravičilo z lakoto, brezposelnostjo in bedo in le 280 jih je trdilo, da so postale prostitutke, ker jih je zapeljal ljubimec.

Kapitalistiški družabni tendenci ugaja nastopajoča socialna beda. Dana je možnost, povoljno rpolagati s preobilimi delavskimi močmi, zniževati mezde in kopičiti kapitalni dobiček. Moralna izprijenost in splošna intelektualna propast mora koristiti samo individualnemu egoističnemu izkoriščanju. Kapita-

EMILE ZOLA:

Rim.

»Poginem od žeje, pridite vendar,« je ponovil Prada, naposled vendar dovolj močan, da se je mogel oteti svojih mukli.

Vzel je čašo ledene limonade in jo zvrnil vase s pohotnim obrazom mrzličnega človeka, ki ne ugasi nikdar notranjega, sežigajočega ga ognja.

Ta antična dvorana je bila jako velik, z mozaikom tlakovan in s štukom okrašen prostor, v katerem je bila ob stenah glasovita zbirka vaz, bareljefov in kipov. Marmor je prevladaval, bilo pa je tudi nekaj bron, med tem umirajoč gladiator brezprimerne lepote. Ali najčudovitejša je bila glasovita Venera; bila je pandan kapitolinske Venera, ali finejša, gibčnejša, in leva roka ji je visela navzdol z gesto bohotne vdanosti. Tega večera jo je mogočen električen reflektor preplavaljal v solnčnojasno svetlobo, in v svoji božanski, čisti svetlobi je bil marmor videti, kakor da je v njem nadlovesko, nesmrtno življenje.

Za bife je bila ob zidu v ozadju postavljena dolga, z izvezenim prtom pogrnjena, s sadjem, pečivom in mrzlim mesom obložena miza. Sopki cvetlic so se dvigali izmed šampanjskih steklenic, vročega punča in ledenega sorbeta, izmed šume kozarcev, čajnih čaj in buljonovih skledic, izmed bleščice krasote kristala, porcelana in srebra. Srečna novotarija je bila v tem, da so do polovici dvorane razpostavili v vrstah male mize, kjer so gostje lahko posedali in si dali streči, naneslo da bi morali jesti stoje.

Ob eni teh mizic je Pierre opazil Narcissa, sedečega poleg mlade ženske, Prada pa je pristopil, ko je spoznal Lizbeto.

»Kakor vidite, sem zopet v dobri družbi,« je galantno dejal poslaniški ataše. »Ko ste me izgubili, nisen imel bojšega opravka, kakor da sem milostivi gospe ponudil roko in jo povedel sem.«

»Bila je dobra misel, tem boljša, ker sem bila jako žejna,« je pripomnila Lizbeta s svojim

ljubeznivim smeškom.

Naročila si je ledeno kavo in jo uživala s pomočjo malih žličic iz slaščic.

»Tudi jaz pogibam od žeje in je ne morem nikakor ugasi,« je odvrnil grof. — »Saj naju povabite, dragi gospod Habert, kajnega? Nemara me ta kava nekoliko pomiri. — O, dovolite mi, draga prijateljica, da Vam predstavim gospoda abbéja Fromenta, enega najodličnejših mladih francoskih duhovnikov.«

Vsi štirje so dolgo tako posedeli, kramljali so in se nekoliko posmehovali mimohodječim gostom. Ali Prada je ostal kljub svoji običajni galantnosti do svoje prijateljice zamišljen; od časa do časa je pozabil nanjo in se prepustil svoji bolesti; proti njegovi volji so se mu očev vračale v stransko galerijo, odkoder je prihajal šum godbe in plesa.

»No, ljubi prijatelj, na kaj pa mislite?« je Lizbeta ljubeznivo vprašala, ko ga je trenotek videla tako bledega in izgubljenega. »Jeli Vam On ni odgovoril, potem pa je nenadoma dejal:

»Glejte, to je pravi ljubezenski par — to je ljubezen in sreča!«

In nalahko je pokazal na markizo Montefiori, Darijevo mater in njenega drugega soproga, tega Jules Laporta, nekdanjega seržana švicarske garde, ki je bil petnajst let mlajši od nje, pa ga je s svojimi še vedno krasnimi ognjenimi očmi vjela na Korzu in napravila iz njega markija Montefiorija, da ga je mogla popolnoma imeti. Bila je tako srečna, da je mogla kazati je pega moza, ki je bila ponosna nanj, da ga na plesih in soarejah ni izpustila, temuč se mu je kljub vsaki šegi obešala za roko in se mu dala voditi k bifeju. Zdal sta oba stoje pila šampanja in jedla sendviče — ona, dasi je imela že petdeset let za sabo, še izredno, masivno lepa, on s svojimi vohrajočimi brki dostojno ponosen — srečen pustolovec, čigar vesela brutalnost je ugajala damam.

»Saj veste, kako ga je morala rešiti iz one nečedne reči,« je nadaljeval grof. »Da, prodajal je relikvije; težko se je boril za življenje kot

mešetar francoskih in švicarskih samostanov, ter je spravil obširno trgovino s krivimi relikvijami na noge. Nekateri tukajšnji židje so fabricirali male skrinjice za relikvije s kosci koštrunovih kosti, vse s pečati in podpisi najverodostojnejših avtoritet. Potlačili so to reč, v katero so bili zapleteni tudi trije prelati... Ej, srečni mož! Le pogledite, kako ga požira z očmi! Pa on, ne izgleda li kakor pravi grandseigneur, če ga pogledate, kako drži krožnik in kako je kos kurjih prsi?«

Potem je z zamolklo, togotno ironijo pravil o rimskih ljubeznivih zgodbah. Rimske žene so bile nevedne, trmaste in ljubosumne. Če si je kakšna žena osvojila moškega, si ga je pridržala za vse življenje; postal je njena lastnina, njena stvar, s katero je vsako uro razpolagala po svoji volji. Navajal je ljubezke razmere brez konca in kraja — med drugimi povest o domi Serafini in Moranu — iz katerih so nastali takorekoč pravi zakoni, pa se je rogala pomanjkanju fantazije, okornemu, brezpogojnemu vdanju, poljubom, ki poplustrujejo in katerih je konec le sredi najneprijetnejših katastrof, če jih le sploh kdaj konec.

»Ali kaj Vam je, kaj pa Vam je, dragi prijatelj?« je Lizbeta zopet s smehom vprašala. »Kar nam tukaj pripovedujete, je vendar jako dražestno. Če človek ljubi, mora večno ljubiti.«

S svojimi finimi, vonjavimi plavimi lasmi, v svoji nežni, plavi razgaljenosti je bila videti dražestna, in Narcisse jo je poželjivo, z napol zatisnjenimi očmi primerjal neki Botticellijevi figuri, ki jo je bil videl v Firenci. Noč je hitela in Pierre se je zopet zatopil v svojo mračno zamišljenost, ko je slišal mimoidočo gospo, da že plešejo kotiljon. Zares so se iz djalave slišala pihala godbe. Naenkrat se je spomnil na sestaneč, ki mu ga je bil monsijor Nani obljubil v mali ogledalni dvorani.

»Kaj odhajate?« je Prade živahno vprašal, ko je videl, da se Pierre poslavlja od Lizbete.

»Ne, ne, še ne.«

»No, dobro! Nikar ne odidite brez mene. Rad bi še nekoliko hodil; spremin Vas do-

mov... Kajne da me zopet poiščete?«

Pierre je moral prekoraciti dva salona, rumenega in modrega, da je naposled dospel v malo ogledalno dvorano. To je bil resničen čudež; v rokokojevem slogu je bila rotunda iz medlih ogledal v okvirjih iz krasnega, pozlačenega, izrezljanega lesa. Zrcala so se nadaljevala celo na stropu v poševnih šipah, tako da so se slike na vse strani pomnoževale, mešale in v neskončnost odražale. Modra previdnost je poskrbela, da se tukaj ni vpeljala elektrika; samo na dveh velikih lestencih so gorele rožnate sveče. Tapete in povlake pohištva so bile iz nežnomodre svile, in vtisk, ki ga je človek dobil, kadar je vstopil, je bil tako brezprimerno blag in dražesten, kakor da je prišel k dobrih Vilam, k vladaricam studentev, v vodeno, vse do dna z zvezdnatimi šopki razsvetljeno palačo.

Pierre je takoj opazil monsijnorja Nanija, sedečega na nizkem kanapeju. Kakor je bil prelat upal, je bil povsem sam, ker je kotiljon zvalil množico v galerijo. Vladala je globoka tišina; komaj da je bilo slišati godbo, ki je pravkar v daljavi zamrla z nedoločnim, tihim dihom ilavte.

Duhovnik je prosil oduščanja, da je moral prelat čakati nanj.

»Ne, ne, ljubi sin,« je dejal monsijnor Nani s svojo nežno ljubeznivostjo, »prav dobro sem se počutil v tem zavetišču... Ko mi je postala množica preveč grozeča, sem ubežal sem.«

Ni ni govoril o veličanstvih, razumeti pa je bilo, da se jim je uljudno izognil. Prišel je sploh le iz velike ljubezni do Celije — pa tudi zaradi nekega zelo koželjivega diplomatskega namena, da ne bi bilo videti, kakor da je Vatikanski prekinil vse stike z Buongiovannijevimi, s to staro, v papeževih letnikih tako slavno obitelji. Nedvomno ni mogel Vatikanski služiti za pričo tej poroki, navidezno združujoči stari Rim z mladim italijanskim kraljestvom; kljub temu se ni hotel vesti tako, kakor da izgublja zanimanje, zapuščajoč svoje najzvestejše služabnike.

tistiška družabna tendenca nima povoda polagati važnost na ljudsko moralno moč in silo. Koristi posameznih kapitalistov so najboljšje varovane v splošni masni fizični in duševni pokvarjenosti, v razširjeni družabni bedi in breznačelnju.

Varstvo zanemarijene in pokvarjene mladine je socialna akcija, temelječa na načelu, da ima vsak človek pravico do vzgoje, razvoja in svobode.

Vojaški argumenti.

Na aferi kaškega kornega poveljnika Borojeviča, ob kateri malejo nemilitaristični krogi močno z glavami, je nekaj dobrega. Civilno prebivalstvo ima nenavadno priliko, da lahko natančno opazuje, kako je militarizem ustvaril državo v državi, in kako nasprotna je ta posebna država v svojih temeljih, pojmi, nazorih, v svojem pravu, v vsem svojem življenju, občni državi, kateri se vsi prištevamo in katero vsi vzdržujemo. Razsoden opazovalec se ob tej zamotani aferi lahko prepriča, da je med civilnim prebivalstvom in armado kljub vsem slučajnim skupnim slavnostim kitajski zid. Vsa psihologija militarizma se razgrinja pred našimi očmi, in strmenje vpricho dejstva, da so take okamenelosti mogoče v naši baje demokratični dobi, da plačuje ljudstvo za ohranjanje take zaostalosti pretežke milijone, prikazuje obenem nevarnost, ki tiči v militarističnem, od ljudstva materialno in idejno ločenem sistemu. Zahteva po reformi, ki sega do dna, postane vsestransko razumljiva.

Bil je častnik, ki se je zaljubil v vdovo. Mož je bil dorasel in je znal presoditi svoje želje in svoja dejanja. Rad bi se bil poročil z ženo, ki jo je ljubil. Če bi bil civilist, bi bil storil tiste korake, ki jih predpisujejo zakoni in vse bi bilo v redu. Toda pri vojakih je to drugače. Pred vsem je treba imeti kavcijo oziroma privatno dohodke brez dela, in sicer zelo visoke, češ da je treba zagotoviti stanu primerno življenje. Tega ni bilo in poroka ni bila mogoča. Ostala je pa ljubezen. Ta ne vprašuje za vojaške predpise. Ljubezen; pesmi jo slave, vera jo pridiga, splošno velja za jako lepo lastnost. Tudi vojakom ni neznana. Kar je razlike med zakonom in ljubeznijo, se prenaša v vojaških krogih z lahko vestjo. V časih, ko ne more oficir briljirati s svojo hrabrostjo na bojnem polju, so ljubezenske zgodbe nekakšen surogat; čim več src je kdo nataknil na svojo sulico, tem večji junak je. Celibat ne prepoveduje izvenzakonske ljubezni. Če obrode taki slučajji sadove, se to ne more preprečiti in nihče ne pravi, da je na tem kaj greha. Le če dekle, ki je postalo mati, ni proletarskega rodu, se lahko zgodi, da pride zaradi afere nemara do dvoboja. Mo je »viteška zadeva«.

Ali častnik, o katerem govorimo, je mislil, da je mati njegovih otrok žena, ki ima gotove pravice do njega. Nemara je mislil, da bi bilo nečastno, če bi jo poznal samo takrat, kadar uživa, kar mu more dati, sicer pa bi z njo ravnal kakor z žensko, kateri se od slučaja do slučaja poplača telesna slast. Ravnal je torej z njo tako, kakor da je njegova žena.

Ta častnik ima hčer, zdaj že v tistih letih, ko ugajajo dekleta, če so sicer čedna, tudi mladičim lajtnantom. Tak vesel junak, prepričan, da mora biti vsaka punca srečna kakor v devetih nebesih, če ji pokaže svojo naklonjenost, jo opazi na ulici, pred oknom prodajalne, pa jo vščipne v lice. Ali zmotil se je. Dekle ne smatra za ljubeznivosti za čast, temveč protestira. Ker misli mladi lajtnant, da se mu za to sitnost ni treba meniti, pove dekle očetu, kaj se je zgodilo, in ta zahteva od oficirja, da prosí za odpustanje. Lajtnant se upira; opravičiti se hoče, za odpustanje prositi ne, kajti to smatra najbrže za ponižanje.

Kako se rešujejo take reči? V civilnem živ-

ljenju se gre k sodišču, pa se vložijo tožba zaradi žaljenja časti. Pri vojakih nadomešča to proceduro dvojob. Seveda je dvojob sam po sebi neumen; človeku zdravega razuma ni treba dokazovati tega. Ali če velja ta razvada kakor zakon, bi morala biti vsaj za vse, ki so podvrženi tem nezapisanim postavam, enaka. Po militarističnih šegah bi moral dati lajtnant »zadostne« z orožjem. Seveda se ne bi mogel streljati ali sabljati z dekletom, ampak s kakšnim moškim, ki jo more zastopati in ki je v obeh »častnih sodnikov« sposoben za »viteško zadostne«. Lajtnant bi se torej moral duelirati z dekletovim očetom, ki je sam častnik, podpolkovnik. Pametno ni, ampak šega je taka, in šega je pri vojakih več od postave. Zakon prepoveduje dvojob, ali šega ga zahteva, in kdor se ji ne pokori, ne more ostati častnik. Lajtnant bi se torej moral dvojobovati z oberstlajtnantom.

Ali naenkrat to ne gre. Dekle nima nikogar, ki bi mogel za njo nastopiti. Ima sicer očeta in ta oče je častnik. Ampak ta oče nima pravice zastopati svojo hčer.

Človeku se nekaj zavrti v glavi. Kodeks duelantovskih pretefov je neumnost, ali v tej neumnosti mora biti vendar nekaj logike. Kje pa je tukaj logika? Oče, ki priznava svoje očetovstvo in izpolnjuje vse očetovske dolžnosti, ne sme zastopati svoje hčeri! ... Ali tako je bilo. In zdaj je ostala očetu le še ena pot: Ovditi lajtnanta pri predpostavljani vojaški oblasti. Tudi tukaj ni vprašanje, če je hotel ali ne. Če hoče človek, ki ni vojak, prizanašati žalitelju, mu tega nihče ne more braniti. Častnik ne sme prizanašati. Podpolkovnik je moral napraviti ovadbo.

Prav tisti čas pa je prišel v Munkač, kjer se je to godilo, novi zborni poveljnik feldmaršallajtnant Borojevič, ki ima izreči zadnjo besedo v tej zadevi. Človek bi najprej vprašal: Kaj je visoki gospod storil z lajtnantom? Ali ga je kaznoval, in kako?

Nihče ne pričakuje, da bi ga dal obesiti. Ampak naenkrat sploh ni šlo za to, ni šlo za lajtnanta, temveč za dekletovega očeta, za podpolkovnika. Njemu je poglavar vojnega zbora dejal, da naj takoj prosí za vpokojitev, češ da je njegov položaj v aktivni službi nemogoč. Mar zato, ker ima otroke? — I, ne! To je vse dovoljeno. Ampak zato, ker je smela mati njegovih otrok živeti pri njem; zato ker je ni zatajil, zato ker je resno jemal svoje očetovstvo. Zaradi tega je zborni poveljnik imenoval njegovo razmerje škandalozno in mu ukazal, naj se čim hitreje umakne v penzijo.

Podpolkovnik ni mogel na to nič odgovoriti. Njegova hči pa ne pozna regimentarnih predpisov in ne smatra feldmaršallajtnanta za svojega predpostavljeneja. S svojim očetom se je tudi sama čutila razžaljeno in ker je bila že videla, kako je z zadostanjem, na katero se čaka, je šla, pa si ga je vzela sama. Vrnila mu je žalitev s tisto kretnjo, ki se vulgarno imenuje klofuta.

Zaradi tega je zdaj — podpolkovnik v preiskavi. On sicer ni dal ekselencij zaščitnice. Tudi zastopati ne more svoje hčeri. Ali dekle ne bi bilo oklofutalo komandanta, če ji ne bi bil oče povedal, kar mu je bil dejal visoki gospod. Pa ji je povedal, in s tem je — izdal vojaško tajnost!

Človek se zopet tipa po glavi. Ali nič ne pomaga. Če bo častni svet primerno strog — in navadno je tak, kadar zahteva preiskavo korni poveljnik — vzamejo podpolkovniku še šaržo, Borojevič pa bo vojnemu zboru še nadalje vcepil svojo moralo.

Vse to se čita prav tako kakor slaba novela, slaba satira. In vendar je vse resnično. In vse »pravilno«. Tako nasproten je militaristični svet s svojimi šegami, svojimi nazori, svojo pravico navadnemu civilnemu svetu, ki ga redi.

Ljubljana in Kranjsko.

— Skeleča infamija. Nadomestne volitve za tržiško občino so razpisane in ta dogodek obula spomin na nezasišano krivico, na skelečo infamijo, ki jo je prizadela deželna vlada vsemu kranjskemu delavstvu. Na povelje mogočne kapitalistične kike v Trzinu je deželna vlada pahnila postavno izvoljena odborika Dečmana in Vidica iz občinskega odbora samo zato, ker sta delavca. Dečman in Vidic nista pristaša naše stranke. Ustroja sedanje družbe ne poznata, ki z železno roko postavlja zavednega delavca v tabor revolucionarnega socializma. V nepoznanju zgodovinske vloge, ki pripada delavstvu, stojata izven vojske zavednega delavstva in capljata za klerikalno stranko, ki ju je izvolila v občinski odbor. Dasi tržiško razredno zavedno delavstvo v Dečmanu in Vidicu ne vidi svojih zastopnikov, je odločba deželne vlade vendar sramotna za vse delavstvo, je klofuta, ki tudi nas boli. Stranka, ki je Dečmana in Vidica kandidirala in izvolila v občinski odbor, bi morala parirati vse delavstvo žalečo predrzno klofuto deželne vlade, da iznova kandidira iz občinskega odbora po krivici pahnjenega delavca ali pa da v znak protesta proti škandaloznemu nasilju vsi njeni odborniki odlože mandate. Izbruh kapitalistične samovolje, ki ne trpi delavca v javni korporaciji samo za to, ker je delavec, dasi po svojem strankarskem mišljenju kapitalizmu ni prav nič nevaren, zahteva krepak odgovor in le radovedni smo, če je klerikalna stranka v Trzinu dovolj možata, da si preskrbi zadostne kruto žaljeni delavski časti. — Pri tej priliki pa ne moremo zamoletati najostrejšega očitka proti klerikalni deželnozborni večini, ki je pravzaprav s svojo reformo občinskega volilnega reda sokrivka na protidelavskem škandalu deželne vlade. Od klerikalne večine sklenjen volilni red izključuje od občinskega odborništva v eni sapi razbojnika, norce, zapraviljivce, oduhuje, tave in dnuarje! Deželna vlada je seveda celo to določbo prelomila, ker Dečman in Vidic nista dnuarja, ki so jih klerikalci v svojem zakonu dnuarili med razbojniško, oduhuško in tatinsko sodrgo, med norce in zapraviljivce, temveč je prvi izučen usnjarski, drugi pa kovaški pomočnik, ampak podla sramota, ki so to s svojim zakonom klerikalci prizadeli vsemu delavstvu, ni vsled tega niti za spoznanje manjša!

— Moščanske volitve in liberalne laži. Včerajšnji »Slov. Narod« je priromal s svojo obrabljeno volilno lažjo in trdi neresnico, da obstoji v Mostah kompromis med našo stranko in klerikalci in da bi dokazal ali vsaj verjetno napravil svojo lažljivo trditve, navaja, da naše kandidate Bittnerja, Mauserja, Stojana, Matjašiča in Glavana kandidirajo tudi klerikalci. Ne vemo, če je to resnica, in če je resnica, ne dokazuje nič! Navedene sodrge je postavila naša stranka, ker so dobri in zvesti socialni demokrati in kot taki uživajo neomejeno zaupanje moščanskega delavstva. Če jih klerikalci v resnici kandidirajo, dokazujejo s tem le, da v lastnih vrstah nimajo boljših in sposobnejših mož kot so naši kandidati; če pa s kandidiranjem naših mož zasledujejo kake postranske in nečedne namene, se jim bodo na vse štiri izjalovili in razbili ob zavednosti in disciplini socialno demokratičnega delavstva. Konec Oražmovce strahovlade smatramo za potrebo zdrave in redne občinske uprave v Mostah in delavsko politiko smemo pričakovati od občine le tedaj, če bo v njej socialno demokratična delegacija dovolj krepka. Komur je na tem, da nastopijo v občini normalne razmere in da stori občina svoje socialne dolžnosti do delavstva, bo v nedeljo volil socialno demokratične kandidate. Liberalce, ki v zadnjem času radi govore o kooperaciji vseh protiklerikalnih življenj, in njih

glasilo pa vprašamo, če smatrajo podlo natolčevanje in obrekovanje za predpriprave takih antiklerikalnih koncesij!

— Moščani, volite! Nocoj vsi na volilni shod k »Dimu«.

— Župan dr. Tavčar je nastopil danes enomesečen poletni dopust. Za čas dopusta bo vsak petek strankam za eventualne nujne zadeve ob navadnih uradnih urah na mestnem magistratu na razpolago.

— Okrašnje oken, pomolov in verand v Ljubljani. Kakor smo že poročali, je ljubljanski občinski svet v javni seji dne 4. junija t. l. sklenil, da dovolijo za nalpša s cveticami ali zelenjem okrašena okna, pomole ali verande na privatnih poslopih tri nagrade in sicer 50 K, 40 K in 30 K. Razen tega se še druge stranke, ki to zaslužijo, odlikujejo s pismenimi priznanicami ter se imenoma pohvalno omenijo na javni seji občinskega sveta v Ljubljani. Rzsodišče za podeljevanje nagrad in priznanic si ogleda s cveticami okrašena okna t. dr. spočetka meseca avgusta t. l. ter poroča o uspehu na prvi seji občinskega sveta po počitnicah.

— Posilstvo in umor. Pri trgovcu Valetu v Senterjerne je služil a vajuca nekl 17 letni deček. Dne 13. julija je posilil štirinajstletno deklico, jo zadavil in sunil še dvakrat z nožem v prsi. Truplo je skrtil potem v seno. Ker je kapala kri skozi »strop, so prišli zločinu na sled in so vajuca zaprli.

— Zaradi stanarine. Pri zgradbi belokranjske železnice v Lazih dela tudi že 70 let stari, a še krepki Miko Božičević s Hrvaškega. Stanoval je nekaj časa pri Avgustu Röhlu, nekaj časa pa pri Francetu Klemenčiču, vendar ni plačal stanovanja nobenemu, ker mu denar ne gre rad izpod palca. Röhel in Klemenčič sta ga opetovano terjala, toda govorila sta vedno gluhim ušesom. Dne 8. julija pa sta ga pričakala, podrla na tla, ga vlekla na polje ter sta mu hotela siloma vzeti toliko denarja, kolikor jima je bil dolžan. Ker se je pa Božičević krepko branil, pravita Röhel in Klemenčič, da mu sploh nista mogla ničesar vzeti. Božičević pa trdi, da sta mu vzela denarnico z vsem denarjem, ki ga je bilo nekaj nad 60 kron.

— V potok je padla. Dne 12. julija sta delala na polju zakonska Alojzija in Marija Može iz Gorenjih Kamenc pri Prečini. S seboj sta imela petletno hčer Marijo, dočim sta pustila doma dva mlajša otroka. Proti večeru pošljeta starša hčerko Marijo domov pogledat k malima otrokoma. Dekletce je odšlo, vrnila se pa ni. Ko pridejo starši domov, ne najdejo hčere. Gredo jo iskat ter jo šele pozno zvečer dobe v bližnjem potoku utopljeno in sicer komaj kakih 400 korakov od tam, kjer sta delala po dnevu oče in mati. Dekletce je šlo menda domov grede čez potok in padlo v vodo, ki je tam skoro poldrug meter globoka.

— V luži je utonil. Dne 8. julija je kuhala kosilo Ana Pavlin iz Polhovice pri St. Jerneju. Okolo nje je skakal nekaj čez eno leto star sinček Janko, ki je šele shodil. Mati ni zapazila, kdaj se je izmuznil sinček iz veže. Ko je bilo treba iti h kosilu, ga je šla iskat in ga je našla utopljeno nedaleč od domače hiše v neki uži. Mati se je tako vstrašila, da se je onesvestila.

— Ogenj in nevihta. V nedeljo, dne 14. julija popoldne je pričevljala od Zatičine proti Krki silna nevihta z močnim nalivom. Vihar je podiral kozolce na Muljavi, v Lesah in v Zagradcu. Oves je poglel, koruza leži podrt na tleh. Na Krki je med nevihto udarila strela v Rebolov kozolec, ki je s senom vred pogorel do tal. Skode je nad 2000 K. Pogorelec je bil zavarovan.

— Umrlj so v Ljubljani: Danica Petan, hči knjigovodje, 7 tednov. — Ivan Hafner, bivši mizar, 41 let. — Oton Potočnik, krojač, 28 let. — Alojzij Dobrun, rejenc, 15 dni.

— S trebuhom za kruhom. V ponedeljek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ame-

OSKAR WILDE:

Duh na kentervilskem gradu.

Hilo-idealistična novela.

IV.

Naslednji dan je bil duh zelo slaboten in utrujen. Strašno razburjenje poslednjih štirih tednov je rodilo svoje sadove. Živčevje je bilo popolnoma razdejano in ob najhlaššem žemu se je ves zgenil. Pet dni je ostal v svoji sobi in končno se je odločil, da se ne briga več za krvavo liso v knjižnici. Če ga Otisova rodbina ne potrebuje, si je mislil, ga očitveno ni vredna. Nedvomno stoji ti ljudje na najnižji materialistični stopnji in niti ne morejo razumeti simbolične vrednosti genijivih prikazni. Vprašanje nadčutnih pojavov in razvoj astralnih teles, vse to je bilo drugo poglavje in se je odmikalo njegovi kontroli. Njegova svečana dolžnost je bila, da se je vsak teden enkrat pokazal na hodniku in da je vsako prvo in tretjo sredo v mesecu zamrmral skozi okno nekaj besed. Ni znal, kako bi se častno in pošteno odvezal teh dolžnosti. Gotovo je bilo zelo hudobno njegovo življenje, nasprotno pa je bil tenkoven v vseh rečeh, ki so v zvezi z nadnaturnim. Prihodnje tretjo soboto je šel, kakor mu je velevala dolžnost, med polnočjo in tretjo uro po koridorju in je skrbno pazil, da ga nihče ne vidi in nihče ne sliši. Sezul je čevlje, stopal nalahno, kolikor je mogel, po starih, črvinih tleh, oblekel dolg črn zametast plašč in je prav izdatno uporabil Aurora kremo, da je namazal svoje verige. Ampak dolžan sem priznati, da je poslednje storil le z velikimi srčnimi težavami. Nekoč se je po noči, ko je rodbina sedela za mizo, splazil v spalnico gospoda Otisa in odnesel steklenico. Začetkom se je čutil ponižanega, pozneje pa je uvidel, da si je dal le marsikaj povedati v prilog iznajdbe in da služi v precejšnji meri tudi njegovim namenom. In vzlic vsemu temu ni šlo gladko. Vselej so bili po koridorju napeti množovi, nad katerimi se je v temi spotikal, in enkrat — oblečen je bil ravno v kostum »Crnega

Izaka, lovca iz Hogley Woods« — je telebnil prav grdo na tla stopivši na gladko omaščeno preprogo, ki sta jo dvojkca položila od vhoda v gobelinsko sobo do hrastovih stopnic. Ta žaljivi napad ga je tako zelo razljutil, da se je odločil za poslednji poizkus v obrambo svojega dostojanstva in družabnega položaja. In sklenil je, da obišče predrzna mladiča prihodnje noč v svoji slavni vlogi Plemiča Ruperta ali grofa brez glave.

Več nego sedemdeset let se že ni pokazal v tej obleki, odkar je lepo ledi Barbaro Moonish tako oplasil, da je nenadoma prelomila zaroko z dedom sedanjega lorda Canterville in zbežala v Gretua Green s čednim Jackom Castletownom. Dejala je, da se za nobeno ceno na svetu ne pristoži v rodbino, ki mirno gleda, da se tako strašne prikazni v mraku sprehajajo po terasi. Ubogega Jacka je pozneje v Wandsworthu lord Canterville ustrelil v dvojobu in ledi Barbari je počilo srce v Tunbridge Wells, preden je leto poteklo. Vsekako velik uspeh; ampak »maska« je bila izredno težka — če smem uporabljati gledališki izraz v zvezi z »največjo skrivnostjo nadnaturnega, ali bolj znanstveno rečeno, nadčutnega — in polne tri ure se je pripravljal. Končno je bilo vse v redu in s svojo vnanostjo je bil zadovoljen. Težki jahalni čevlji, ki so spadali h kostumu, so bili zanj seveda nekoliko preobalji in našel je le eno obeh pištol, ampak končno je bil le močno zadovoljen in četrt čez eno je zlezal iz stene in se plazil po koridorju. Dospevši do sobe dvojkov, ki so jo — mimogrede bodi omenjeno — imenovali modro sobo po harvi preprog in zastorov, je našel priprte duri. Ker si je hotel zagotoviti efektan nastop, jih je na stežaj odprl; ampak v tem je padel odzgor vrč vode, ga premočil do kože in je le nekaj palcev manjkalo, da ga ni oplazil po levem pleču. V tistem trenutku je zaslišal pritažen smeh z dvojne postelje. Živčni napad je bil tako silen, da je zbežal nazaj v svojo sobo, kar so ga nesle noge, in naslednji dan je obležal s hudim nahodom. Edina tolažba zanj je bila okoliščina, da ni bil vzel svoje glave s seboj, sicer bi bile posledice lahko še hujše.

Obupal je, da bi tej sirovi ameriški rodbini pognal strah v ude in odslej se je plazil le še v lehkih šolnih po hodnikih, z debelim, rdečim robcem okolo vratu in strahu pred prehlajenjem, in z malo arkebuzo v roki, da se, če bi bilo ravno treba, lahko ubrani dvojkov. Poslednji udarec ga je doletel 19. septembra. Šel je po stopnicah v vežo meneč, da bo tam imel mir. Kratkočasil s je z zbadljivimi opazkami o velikih fotografijah ministra in njegove so-proge, ki so pregnale velike rodbinske slike Cantervillov. Preprosto, ampak priljazno je bil oblečen v dolg mrtvaški prt, nekoliko omadeževan s pokopališko trohnobo, svojo čeljust si je privezal s trakom iz rumenega platna in v rokah je imel malo laterno in grobarsko lopato. Na sebi je imel kostum »Jonasa Brezgrobnika ali skrunica mrličev v Chertsey Barn.« — ena najslajnejših njegovih vlog, ki so si jo Cantervilli dobro zapomnili; bila je prvi vzrok njih prepira s sosedom lordom Ruffardom. Četr čez dve je bilo in vse je bilo mirno, ko je šel proti knjižnici — pogledati je hotel, če je še kaj sledov za krvavo liso, kar planeti nemadoma iz temnega kotička dvepostavi z rokama nad glavo in mu zakričita v ušesa: »Bul«

V paniki, ki je v teh okoliščinah prerazumljiva, je planil proti stopnicam, ampak tu ga je čakal Washington Otis z veliko vrtno brizgalno; z obeh strani od sovražnikov obdan je zgjnil v železni peči, ki k sreči ni bila zakurjena, in je nastopil povratek po samih kaminih in dimnikih, da se je vrnil v svojo sobo ves zamazan in obupan.

Odslej ga niso več videli na nočnih pohodih. Dvojkca sta prežala ob raznih prilikah nanj in sta vsako noč potresla hodnike z orehovimi lupinami, na veliko jezo štaršev in poslov, ampak izdalo ni nič. Jasno je bilo, da so bila njegova čutila preveč razžaljena in da mu niso dopuščala nadaljnih nastopov. Gospod Otis je dokončal svoje veliko delo o zgodovini demokratične stranke, ki mu je dalo posla mnogo let, gospa Otisova je priredila čudovito tom-bololo na presenečenje vse okolice. Dečki so igrali poker, lakrosse in druge ameriške na-

rodne igre in Virginija je jezdarila na svojem ponju v spremstvu mladega vojvoda Cheshire, ki je prišel, da preživi poslednje dni svojih počitnic na kentervilskem gradu. Splošno so menili, da je duh odšel, in gospod Otis je pisal v tem zmislu lordu Canterville, ki je v svojem odgovoru izrazil veliko veselje nad to novico in sporočil častiti soprogi ministrov svoje najlepše želje.

Ampak rodbina Otisova se je motila, zakaj strah je prebival še zmerom na gradu in četudi bi ga skoro lahko imenovali invalida, ga vendar ni bila volja, da bi se udal v usodo, tem manj, odkar je čul, da je med gosti mladi vojvoda Cheshire, katerega stari stric lord Francis Stilton je stavil s kolonelom Carburyjem sto gvinej, da bo kockal s kentervilskim duhom. Naslednje jutro so ga našli na tleh igralnice v paraličnem položaju, in četudi je dosegel visoko starost, ni vse svoje žive dni več drugega govoril kot double six. Storiya je bila svoj čas splošno znana, četudi so jo iz spoštovanja do čutil obeh plemenitih rodbin skušali prikriti. Ampak natančno poročilo vseh okolišnosti je v retjem zvezku spominov lorda Taila na princ-egenta in njegove prijatelje. Duh je bil zelo vnet, da pokaže svoj vpliv na Stiltone, s katerimi je bil pravzaprav v daljnem sorodstvu. Zakaj njegova sestrična je bila v drugem zakonu noročena z de Bulkeleyem, od katerega, kakor je splošno znano, izvajajo vojvode Cheshire svoj rod. Zategadelj se je pripravljal, da se malemu oboževalcu Virginije prikaže v slavni vlogi kot »Vampirski menih ali brezkrvni benediktinec«; ta vloga je bila tako strašna, da je stara ledi Startup, ko ga je zagledala v strašni novoletni noči 1764, zagnala kosti in mozeg pretresajoč krič. Tri dni pozneje je umrla; prej je še razdedinila Canterville, ki so bili njeni najbližnji sorodniki, in zapustila ves svoj denar svojemu londonskemu lekarnarju. Ampak poslednji hip mu je strah pred dvojkci zabranil, da bi zapustil svojo sobo, in mladi vojvoda je spal v miru pod velikim, bogato okrašenim baldahinom v kraljevski spalnici in sanjal o Virginiji. (Dalje pr.)

38 Macedoncev, 40 Hrvatov in 10 Slovencev. Na Dunaj se je odpeljalo 17 Kočevarjev. V Buchs je šlo 35, v Heb 25, na Dolensko 17, iz Dolenskega je prišlo pa 38 Hrvatov, 48 Slovencev se je povrnilo iz Dunaja.

Iz Rožne doline. Ko je prišel v pondeljek zvečer ob 9. zakonski mož M. v Rožni dolini precej vroč od pijače domov, sta se z ženo vdarila. Začel jo je daviti tako, da je bilo njeno življenje v nevarnosti. Nato mu je ušla, on je pa začel hišno opravilo razbijati. Zaradi gorečih petrolejskih svetilk je bila nevarnost, da nastane požar, zato je šel sosed K. mirit, aji sedaj se je pričela šele prava rokoborba. Oba sta si v hudem boju strgala obleko. Boj je privabil vse polno gledalcev, ki so upili in se smejali, da je bilo res kakor v cirkusu. Vemo pa prav dobro sredstvo, da bi se take srove reči preprečile Rožni dolini. Priporočamo Rožnodolincem, naj čitajo »Zarje« in naj prihajajo k sestankom naj »Vzajemnosti«, kjer bodo dobili izobrazbo in se potem prepričali, da so taki nastopi nelepi.

Tatvina na Vluču. V nedeljo zvečer so si Novakovi na Ciril - Metodovo veselico. Medtem se je pripeljal tat v njihovo trgovino ter odnesel kakih 500 kron. Baje so drugo jutro dobili nekaj denarja krog hiše raztreselega. Orožniki skrbno iščejo tatu. Eno osebo, ki je osumljena, so že odvedli v zapor.

Vlom v Zagorici. V hišo Jožeta Bartelja v Zagorici je dne 6. t. m. nekdo vlomil in odnesel iz zaklenjene omare tri bankovce po 100 kron. Sumijo nekega Štefana Prašiča, ki je malo poprej delal po hišah v Karteljevem pri Mirnipeči kot dninar, potem pa je nenadoma izgnil.

Požar v Tacnu. Dne 13. t. m. zvečer je nekdo zažgal hlev in pod Marjane Tomšičeve. vdove in posestnice v Tacnu. Hudež je porabil trenotek, ko je bila prav vsa družina na polju. Sosedje so s težavo rešili živino. Pri tem se je opeknel Bitenc tako, da je moral v bolnico.

Izgubljeno in najdeno. Samuel Gruška je izgubil srebrno tobačnico. Služkinja Minka Lampetova je izgubila denarnico z manjšo svto denarja. Prodajalka Ana Jelenčeva je našla zlat prstan. Krojaški mojster Jožef Izlaker je našel škaflijo belega perila, katero dobi lastnik na Rimski cesti št. 2.

Koncert »Slovenske filharmonije« bo pod vodstvom g. kapelnika Toplega danes na vrtu hotela »Lloyd« (posestnik K. Tausers) sv. Petra cesta št. 9. — Začetek ob 8. zvečer. Vstopnina 40 vin.

Občinske volitve v Mostah.

V nedeljo dne 21. julija se vrše v Mostah občinske volitve, katerih se v III. razredu udeležijo tudi socialno demokratična stranka. Volilni odbor je po dogovoru z zaupniki organiziranega delavstva postavil naslednje kandidate:

- Odborniki:**
Bittner Ulrik, kurjač južne železnice, Zelena Jama 156.
Voncina Ludovik, kurjač južne železnice, Zelena Jama 126.
Mauser Ivan, posestnik, Novi Vodmat.
Vrhunec Valentin, skladiščnik, Zelena Jama 113.
Pavlič Matija, posestnik, Zelena Jama 126.
Stojan Lovro, posestnik, Zelena Jama 126.
Kokalj Franc, posestnik, Zelena Jama 113.
Matjašič Anton, mizar, Moste.

- Na mestniki:**
Kranjc Ivan, krojač, Selo.
Kastelic Ivan, uslužbenec v Kolinski tovarni.
Toplak Martin, kurjač južne železnice, Zelena Jama 144.
Glavan Ivan, premikač, Selo 44.

Sodrug, volilci!

Volilni odbor je po resnem premisleku in predurku odbral može, ki jih poznate in ki uživate zaupanje vsega organiziranega moščanskega delavstva. Možeje dela so, ki bodo v službo izvolitve, ne s praznimi frazami, temveč po trezno zamišljenem programu zastopali v bodočem občinskem svetu koristi moščanskega delavstva, ki živi v najslabših razmerah v ljubljanski okolici. Od vas, delavski volilci, je odvisno, ali naj sedi v bodočem občinskem odboru stroga in stvarna opozicija, ki bo brezobzirno vodila boj za revni stan in vršila najstrožjo kontrolo nad večino, ali pa zastopniki tistih, ki bodo skušali vsa bremena zvaliti na delavca, obrtnika in malega posestnika. Velike so potrebe moščanske občine, ki je ena najbolj zanemarjenih; toda najti bo pota in sredstev, da se delovno ljudstvo ne bo še bolj obremenilo, kakor je že. Koristi malih in zatiranih pa morejo zastopati le može iz njihove srede, in to so kandidati, ki nam jih priporoča socialno demokratična stranka. Volite jih in agitirajte zanje, da bo zmaga tem častnejša!

Vsa poljsnila v volilnih zadevah se dobe v prodajalni konsumnega društva za Ljubljano in okolico v Bohoričevi ulici. Obenem vabimo vse sodruge volilce moščanske občine na

volilni shod,

ki ga sklicuje organizacija na sredo 17. t. m. ob 8. zvečer v gostilno »pri Dimu« v Novem Vodmatu. Pridite vsi in agitirajte za številno udeležbo!

Volilni odbor.

Štajersko.

— **Ubiti so v Lani pri Meranu** na Tirolskem fantje prošli teden mizarja Franca Resnika iz Pake pri Celju.

— **Ponarejeni goldinarji** krožijo v okolici Šmarja pri Jelšah. Sumijo, da so prinesli te goldinarje ob priliki birme iz Hrvaškega. Felzifikati so narejeni iz cinka in svinca in so ogrskega kova iz leta 1878.

— **Samomor.** V Muro je skočil v Radgoni mizar Franc Šofterič. V vodi je še klical na pomoč, a nikdo ga ni mogel rešiti. Mrliča še niso našli. Družina, da se mu je omračil um.

Koroško.

— **Izkopani zaklad.** V Špitalu ob Dravi so našli delavci pri kopanju temelja povodom prezidave Nikove gostilne »Neuwirt« velik bakren lonec, ki je bil napolnjen z raznovrstnim starim denarjem.

— **Zapuščena ljubica.** Poročnik Ferjančič v Beljaku je imel že več let ljubavno razmerje z neko oženjeno Jamnikovo, ki se je zaradi njega ločila od svojega moža, živela samostojno in se posvečala samo svojemu ljubčku. Nekaj časa je šlo vse v redu, toda pred kratkim si je zaželel poročnik izpremembe. Seznanil se je z nekim mladim dekletom in posledice tega znanja so bile kmalu vidne. O tem je izvedela tudi ogoljufana ločena žena. Iz maščevanja je napadla svojega nezvestega ljubčka na cesti Prerau. Pretepla ga je z dežnikom, tako da je razbila na njem ves dežnik. Poročnik je odhitel osramočen, kolikor hitro je mogel.

— **Avtomobilska nezgoda.** Pri Volšperku je trčil neznan avtomobil v tovorni, dvovprežni voz posestnika Martina Linzerja, dasi se je voznik pravočasno umaknil na stran. Avtomobil se je odpeljal nepoškodovan, voz pa se je prekucnil s konji vred v cestni jarek. Eden konjev se je težko poškodoval. Voznik je šel k sreči poleg voza. Neznane avtomobilista išče policija.

Goriško.

— **Okrajna organizacija jugoslovanske socialno demokratične stranke v Gorici** priredi v nedeljo 28. julija veliko čelavsko veselico na prostornem dvorišču gostilne Štefana Furlana v Podgori (blizu novega železnega mosta pri barki). Pri veselici sodelujejo iz prijaznosti sledeči pevski zbori: Delavski pevski zbor iz Podgorice; pevski zbor »Izobraževalnega delavskega društva« iz Solkana in »Delavski pevski zbor« iz Gorice. Med veselico in pri plesu bode svirala goriška godba pod vodstvom gospoda Barzetti. Ob 2. popoldne sprejem sodrugov na veselilnem prostoru; ob pol 3. popoldne slavnostni govor na veselilnem prostoru; ob pol 4. popoldne začetek veselice. Po končani veselici prične javen ples na nalašč zato pripravljenem odru, ki bo trajal v pozno noč. Vstopnina k veselici za moške 30 vin; ženske in otroci v spremstvu so vstopnine prosti. Vstopnina k plesu za vsak komad 10 vin. Čisti dobiček veselice je namenjen »milijonskemu skladu« »Zarje«. V slučaju slabega vremena se preloži veselica na prihodnjo nedeljo, 4. avgusta t. l.

Veselični odbor.

— **Vstopnice k veselici**, ki jo priredi okrajna organizacija v Gorici, so v predprodaji: v Solkanu pri sodrugu Josipu Sreberniku; v St. Andrežu pri sodrugu Petru Brisku; v Sovodnjih pri sodrugu Članu Andreju; v Mirnu pri sodrugu Vinc. Stanta; v Vrtojbi pri sodrugu Iv. Arčonu; v Gorici pri sodrugu Al. Štolfa in v Podgori pri sodrugu Mihaelu Markiču.

1,000.000 vinarjev

Novomeški pravdarji 260 vin, A. Koprivšek 20 vin, Josip Koprivšek 20 vin, pravdar iz Cerkanje 100 vin, nemenovana gospa iz M. Ter. c. 100 vin, slov. mizarji v Lani pri Meranu na Tirolskem po sodr. Malusu 667 vin, Simon Kavčič Virden III 123 vin, A. Marvle Virden III 123 vin, sodružica Ivanka Pogačar na shodu v Otočah 610 vin, K. D. mesto pijače 100 vinarjev.

Skupaj 160653 + 2123 = 162758 vin.

Prispevke za milijonski sklad sprejema, vloga v »Delavsko hranilnico« in izkazuje v »Zarji« sodrug Viktor Zore, tajnik strokovnih društev, Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6, II. nadstropje.

Vestnik organizacij.

Seja veselilnega odseka je danes zvečer točno ob 8. v društveni prostorih.

Zenski odsek »Vzajemnosti« ima danes 17. t. m. ob 8. zvečer redni mesečni sestanek s predava jem v društvenih prostorih, Selenburgova ulica 6, 2. nadstropje. Na sestanku se dogovorimo tudi o nemškem tečaju. Sodružice, pridite vse!

Podružnica »Vzajemnosti« Vič-Glince vabi vse člane danes zvečer ob 8. v društveni lokal na važen razgovor. H. Kegljanju na dobitke v korist »Zarje« vabi vse ljubljanske sodruge kolodvorska podružnica Vzajemnosti. Kegljanje se vrši ob vsakem času v restavraciji »Internatoni«, kjer se izve tudi vse podrobnosti.

Centralni odbor Vzajemnosti v Ljubljani bo odslej vodil natančno statistiko o delovanju zveze in njenih posameznih delov; v ta namen je založil tiskovine, ki so bile te dni razposlane vsem odsekom in podružnicam. S tem se hoče doseči kolikor mogoče jasno sliko o stanju organizacije, ki naj omogoči pomoč tam, kjer je najbolj potrebna.

Tiskovina je razdeljena na 5 delov in obsega: A. Račun o dohodkih in izdatkih podružnice, B. Obračun priložnih znamk, C. Pregled o gibanju števila članov, D. Pregled priredb in število obiska in splošne opazke. Kako je tiskovino uporabiti je razvidno iz priloženega vzorca. Tabeli pod A in B se izpolni na podlagi blagajniške knjige; ono pod C na podlagi imenika članov, pod D in »Opazke« pa po z-pisniku in drugih bel. žkah. Obratun mora biti do 20. v mesecu za pretekli mesec v rokah centrale Podružnice, ki bodo to zanemarjale, se bo opominjalo v »Zarji« pod to rubriko.

Od vsakega obračuna je napraviti po 2 izvoda, enega obdržati podružnica. Vse obračune bo centralna nadzorstvo pr. gledalo in podružnici potrdilo, da so pravilni, v nasprotnem slučaju pa pisмено opozorilo, da se napako popravi. Na podlagi obračunov bo centralna nadzorstvo od časa do časa revidiralo podružnice oz. odseke.

Obračun za julij 1912 bo vpostavljen do 20. avgusta. Ker sega doba poslovanja sed. njega centralnega odbora do 1. aprila 1912, je onemirjen z obračunom za julij napraviti in vpostavliti tudi obračun za čas od 1. aprila do 30. junija 1912. Podružnice, ki so bile ustanovljene po 1. aprila, napravijo obračun od tistega dneva naprej, ko izkazuje njih blagajniška knjiga prve spise. Obratun naj bo skupen, ne za vsak mesec posebej. Vsi d. b. d. i. izdatki morajo biti vpisani natančno pod naslovom, pod katerim so bili sprejeti ali izdati. Če število priredb ni mogoče navesti natančno, se naj vsaj približno. Kadar ne zadostuje prostor pri »Opazkah«, se naj nadaljuje na posebni polji papirja.

V bodoče je pristopne izjave, nabiralne pole in druga nenujne stvari pošiljati le z obračunom. Članske izkaznice in naročene potrdilne znamke, izzemši nujne slučaje, bo centrala razpošiljala obenem s potrdilom, da je obračun pravilen oziroma napravljen.

Pred zaključkom leta se bodo razposlale še posebne statistične pole v svrhu konstatiranja pripadnosti članov k strokovnim, gospodarski l. dr. organizacijam, kar bo odprlo

knjige vodijo že med letom v redu, da bo omogočen hiter in točen letni zaključek. Daljna pojasnila daje centrala.

V Ljubljani, dne 12. julija 1912.
I. Kocmur, t. č. predsednik.
St. Lehpaier, t. č. blagajnik.
Al. Stanovec, t. č. tajnik.
Fr. Krašovec, nač. nadz.

Zadnje vesti.

ČESKO-NEMŠKA SPRAVA.

Težava.

Praga, 17. julija. Optimizem zadnjih dni je minil. Četudi še ni obupati, da pride končno do sprave, je vendar izgubila nado na uspeh v tako kratkem času, kakor so mislili. Zaradi jezika pri oblastnihah v Pragi in Plzni so nasprotja tako velika, da še ni videti prave poti za kakšen kompromis. Nemci zahtevajo, da se imata obe mesti smatrati za dvojezični, Čehi ji reklamirajo za izključno češki. Predlagali so se pač že razni kompromisi, ali doslej so bili vsi predlogi brez uspeha.

EKSPLOZIJA NA AVSTRIJSKEM PARNIKU.

Pariz, 17. julija. »Journal« javlja, da je na avstrijskem parniku Cap Rocca, ki je zapuščal sevillsko luko, nenadoma eksplodiral kotel. Neka žena je umrla vsled opeklin, kurjač Ferrer je bil raztrgan na kose, pilot je padel z jabolca in se ubil. Mnogo oseb je ranjenih. Kapitan je skočil s poveljniškega mostu na krov in si je zlomil noge.

HRVAŠKE RAZMERE.

Magdičev proces.

Zagreb, 17. julija. Včeraj se je razglasila v Varaždinu sodba v procesu proti varaždinskemu županu in članu koalicijskega vodstva dr. Pero Magdiču. Razprava se je zaključila že v soboto. Magdič je bil obtožen zločina zlorabe uradne moči, obrekovanja, lahke telesne poškodbe in razžaljenja časti. Proces, ki je bil očitno tendenčen, se je končal s tem, da je bil dr. Magdič oproščen prvih dveh zločinov, v drugih slučajih pa obsojen na mesec zapora oziroma na 300 K globe. Oprostitev v prvih dveh slučajih, v katerih bi bila obsodba povzročila tudi izgubo doktorata, zbuja splošno zadostženje.

Še en proces.

Zagreb, 17. julija. Danes se prične pred tukajšnjim sodnim dvorom razprava proti dr. Budi Budisavljeviču, ki je obtožen huškanja proti oblastim, ker je v nekem rekurzu, ki ga je vložil za svojega klienta, nekega časnika, ostro kritiziral, da se vlači justica v politični boj. Bude Budisavljevič je odličen član hrvaško srbske koalicije. Znan je tudi iz »velezidajniškega« procesa, v katerem je bil zagovornik. Veliko senzacijo je povzročilo, ko je razkril, kako so nastali Nastičevi dokumenti in kako je prišlo do velezidajniškega procesa. Današnja razprava se pričakuje z veliko napetostjo.

Razpuščeni občinski svet.

Varaždin, 17. julija. Vlada je razpustila tukajšnji občinski svet, odstavila župana Viktor Magdiča in imenovala okrajnega sodnika dr. Spiessa za okrajnega komisarja. To je odgovor vlade na sodbo, s katero je bil dr. Magdič včeraj oproščen.

Zagreb, 17. julija. Vlada je razpustila občinski svet v Požegi. Kakor v Varaždinu je bila tudi tukaj hrvaško srbska koalicija v večini.

PROCES PROTI ROPARSKI ČETI NA HRVAŠKEM.

Zagreb, 17. julija. Pred tukajšnjim porotnim sodiščem se je v pondeljek pričel proces proti 10 kmetom, ki so v zagrebški okolici izvršili mnogo napadov. Josip Mardič je bil zaradi umora obsojen k smrti, drugi pa v večletni zapor.

NEZGODA NA DONAVI.

Požun, 17. julija. Štirje budimpeštanski dijakji so se peljali iz Dunaja s čolnom po Donavi. Pri Požunu se je čoln prevrnil in dijaki so padli v vodo. Trije so se rešili, Bela Tetla je utonil. Ko je izvedela njegova mati o sinovi smrti, je zbolela smrtonovarno.

STRELA.

Kračev, 17. julija. V vasi Wienicz Novi je strela udarila v novo stavbo. Hišni gospodar in dvoje delavcev je ubitih, 12 oseb je bilo omamljenih.

Varšava, 17. julija. V vojaškem taborišču pri Hosiorovem je strela ubila nekega podčastnika in poškodovala 45 vojakov.

SPOMINI MINISTRA MILOVANOVICA.

Belgrad, 17. julija. Vdova ministrskega predsednika Milovanovića preklicuje vesti, da ji je vlada ponudila večjo svoto za spomine njegove soproga. Pač pa so takoj po smrti ministrske memoare uradno zaplenili.

DIJAK UMORIL STARŠE.

Belgrad, 17. julija. Dijak filozofije Miletič je v noči od pondeljka na torek na grozen način umoril svoje starše. Ko ga je policija hotela aretirati, je streljal. Pri zaslišanju je izpovedal, da je zato umoril starše, ker ni več hotel čakati na dedščino.

GENERALNA STAVKA V ŠVICI.

Vladna infamija.

Curih, 16. julija. Včeraj, ko je bila protestna stavka že končala, so po nalogu državnega pravdnika prišli v Ljudskem domu več funkcionarjev organizacij in jih zaprli.

TRIDESET OSEB UTONILO.

Kelmoraj, 17. julija. V Renu je v bližini mesta zadnje dni utonilo 30 oseb, ki jih je zadela kap vsled velike vročine.

SMRTNE OBSODBE.

Sebastopol, 17. julija. Mornarisko vojno sodišče je obsodilo 10 mornarjev k smrti, šest mornarjev pa k prisilnemu delu. Obsojenci so možstvo na križarki »Ivan Zlatoust« ščuvali k uporu.

PONESREČENI LETALCI.

Sebastopol, 17. julija. Letalec lajtnant Zakutskij je padel s svojim samoletom na zemljo in se ubil.

Pariz, 17. julija. Glasoviti letalec Hubert Latham, ki je bil po nalogu francoske vlade od spomladi v Kongu, je na lovu ponesrečil. Bivol

NEMIRI NA PORTUGALSKEM.

Lizbona, 16. julija. Velika množica je večer oblegala hišo, v kateri stanuje pisatelj Christo, ki je na sumu, da je bil udeležen pri monarhistični zaroti. Christov tajnik je bil ranjen s strel iz revolverja. Tudi uredništvo, v katerem dela Christo, je ljudstvo demoraliziralo.

DETEKTIV RAKOVSKY.

Peterburg, 17. julija. Rakovskiju, ki je peterburškim listom že več let daval podatke o provokaterju Azevu in drug. osebnostih, so aretirali zaradi »izdaje uradnih tajnosti«. Obenem je izvršila policija pri nekaterih listih hišne preiskave. Oba dogodka sta v tesni zvezi.

TURČIJA.

Govor velikega vezirja.

Carigrad, 16. julija. V zbornici je imel veliki vezir velik govor, v katerem se je bavil z notranjo politiko in prešel potem na dardanelsko vprašanje. Turška vlada je velevlastim izjavila, da če bi Italija poskušala še enkrat naskočiti Dardanele, bo Turčija prisiljena, da jih zapre. Volske ne trajajo večno. Vsaka vojska se mora končati s mirom. Seveda ne bomo sedaj takoj sklenili z Italijo mir. Dobili smo mirovne pogoje, ki se nam pa niso zdeli vsprejemljivi. Z Angleško imamo nekaj diferenc zaradi železnice. Vezir je omenjal tudi razmerje z Grško, ki je prijateljsko. Do Avstro-Ogrske imamo popolnoma zaupanje. O odhitnem vojnem ministru pravi, da ne sme nihče dvomiti nad njegovo poštenostjo. Zahteve Albancev zavrača. — S 194 proti 4 glasovi je sprejela potem zbornica dnevni red s katerim izreka vladi zaupanje.

Novi vojni minister.

Berlin, 17. julija. »Lokalanzeigerju« poročajo iz Carigrada, da je prevzel portfelj vojnega ministra bivši minister mornarice Mahmud Muktar-paša.

Abdul Hamid.

Rim, 17. julija. Iz Soluna poročajo, da so vesti o zaroti za osvobodje bivšega suлтana resnične.

Častniki brez dopusta.

Carigrad, 17. julija. Številni častniki, ki so brez dopusta prišli v Carigrad, znaša tridesedemdeset.

Uporni vojak.

Carigrad, 17. julija. Osem iz Dramaopolja poklicanih bataljonov, ki so zdaj v taboru v Kademkoju, se branijo oditi v Albanijo. Iz Anatolije je prišlo še šest bataljonov sem, od katerih sta dva namenjena za Albanijo.

Bitka pri Prištini.

Carigrad, 17. julija. Albanska poslanca Šahim in Sureja sta brzojavila velikemu vezirju, da vohra že dva dni pri Prištini hud boj. Mesto je v nevarnosti, da ga zavzamejo vstasi.

Carigrad, 17. julija. Prebivalstvu v Prištini, ki je solidarno z vstasi, plesni javne zgradbe in skladišča orožja. Iz Kosova se je odposlalo vojaštvo, ki je po dvanajsturnem trdem boju premagalo upornike. Med ljudstvom po vsej okolici je vsled zadnjih bojev velika razburjenost. Tudi v okolici Gijljana se hoče prebivalstvo pridružiti vstasem.

Ustavljen časopis.

Smirna, 17. julija. Vlada je ustavila glasilo opozicije »Musavat«.

Protesti vstashev.

Solon, 17. julija. Voditelji vstashev protestirajo, da jim vlada podtika namen, da hočejo spraviti Abdul Hamida zopet na prestol. Če je res kakšna zarota s takimi nameni, odklanjajo vstasi vsako solidarnost z njo.

ITALIJSKO - TURŠKA VOJNA.

Zopet v Egejskem morju.

Rim, 17. julija. Vojvoda abruški je nenadoma odpotoval iz Salso Maggiore. Socialistični »Avanti« spravlja v to zvezo z glasovi, da ima mornarica zasesti še nekoliko otokov v Egejskem morju.

Milan, 17. julija. »Corriere della Sera« javlja, da imajo večje čete oditi v Bengazi in Derno ter na otok Rodus.

Italijanski vohuni.

Carigrad, 17. julija. Koncem junija je bil v Regdalini prijet neki Italijan v sumljivih okoliščinah. Bil je osumljen, da je hotel zastrupiti vodnjake. Obdolženec je priznal in poveljal, da sta še dva druga Italijana zastrupljala vodnjake v okolici Boluma.

REVIZIJA V LENSKIH RUDOKOPIH.

Peterburg, 16. julija. Revizija zaradi svoječasne stavke v lenskih rudokopi, pri kateri je pomorilo vojaštvo 400 delavcev, žen in otrok, je dognala, da je dobival ritmojster Treščenkov, ki je poveljeval vojakom, od rudokopne družbe lenar in bil podkupljen. Treščenkova so izročili sodišču.

POPLAVE V MEHIKI.

Novi Jork, 16. julija. V Mehiki se je odrgal oblak. Voda je popolnoma uničila več krajev. Več kakor tisoč ljudi je mrtvih. Škoda znaša nad 100 milijonov kron. Zveza med posameznimi kraji je popolnoma pretrgana. V nekaterih krajih so vse hiše razrušene. Med ljudstvom vlada lakota. Po katastrofi so roparji plenili po hišah. Vlada je poslala 3000 vojakov v nesrečne kraje in več vagonov živil.

KUGA NA PORTORICI.

Novi Jork, 16. julija. Komisija, ki je odšla na Portorico, da preišče kugo, se je vrnila in izjavila, da razširjenje kuge najbrže ni mogoče več ustaviti. Pred zimo ne bo prenehala.

B. Götzl, Ljubljana

Mestni trg št. 19. — Stari trg št. 8.

Telovadba in športi.

Vsaka doba ima svoje le sebi lastne znake, ki se pojavljajo v večjem ali manjšem obsegu v najrazličnejših oblikah. Danes imamo pa pravcato dobo frazerstva. Enako pot, ki jo hodi splošnost, hodi tudi vsak narod in vsak narodit. Prebiti mora faze razvoja, v katerih pa često povsem brezmišelnost drvi za vsakršno malenkostno večjo, ki jo opazi njega neizkušeno oko, dokler ga zakon narave ne uniči ali pa navrne na pravo pot. Marsikak tak zaslepljenec poje slavo in glorio frazami in ne vprašuje, ali ima njega ideal sploh kakšen in kolikšen stvarjen pomen za človeštvo, ali pa je morda le prazen fantom in obenem pravi škodljivec človeštva, ne pa zdrav pojav zdravega razvoja, zdravega napredka.

Zadnje čase se pri nas in pri Čehih razvija frazerstvo o telovadbi in športih. Vsi tisti nezmišelnosti slavo brez resnega utemeljevanja, brez presojanja vpliva telovadbe na človeštvo, ne glede na to, koliko, kako in kdaj koristi šport telovadba posamezniku in človeštvu vobče, so potencirane fraze, s katerimi skušajo propagatorji tega, dasi veličastnega gibanja, odvracati delavstvo od spoznavanja praktičnega pomena telovadbe in najnovejše skušajo tudi odtujevati delavstvo njegovim delavskim interesom, češ, da je prvo šport, telovadba in da bodo s telovadbo narod, sebe in vse, in da naj se ogiblje razredno zavednih delavcev socialnodemokratskih. Če to ni dovolj jasno povedano, da hoče liberalna gospoda izrabljati telovadbo proti delavstvu v svoje politične namene liberalnih kapitalistov tukaj (tam pa klerikalnih), potem pač ne vemo, ali smo mi tako glupi ali pa liberalni časniki, ki take stvari pišejo.

In če je narodnost, o kateri ti buržvazni tiči tako lepo pojo, taka prazna fraza, da ji mora biti telovadba edina zasloba, potem buržvazi sami najlepše dokazujejo, da narodnost, čga čuta, ki je tudi vzvišen, niti zagovarjati ne zna in da ne vedo nobenih stvarnih razlogov zanj.

Mi nismo proti telovadbi; to je znana stvar. Priznavamo blagodejnost sistematične telovadbe, ki pa ne sme biti vobče sama sebi namen in tudi ne krika za zavajanje različnih slojev v politično suženstvo. Blagodejnost telovadbe, ki je sistematično urejena in priljena telesnim potrebam tega in onega sloja, ki ima krepiti telo in spraviti v sklad fizične moči posameznika, ki ima namen vzgojiti mase v vzorni disciplini, take telovadbe ne sme nihče obsojati. Vse to je res idealno, toda najodločneje pa moramo protestirati, če skušajo meščanski politični veljaki z neutemeljenimi frazami zanašati med delavstvo, ki telovadi pri nekaterih telovadnih društvih, nezdravi fanatizem. Zločinsko ravnanje je, da zanaša to meščansko klikarstvo med delavstvo posebno po časopisju nekak odijom do naše stranke, ki edina stoji s svojim programom na delavskem stališču, na stališču delavskih interesov.

Docela napačno je dalje mnenje, da se s strastno ali pretirano telovadbo ali športom krepki narod, človeštvo, zakaj kar mogoče ni, da bi n. pr. delavec, ki je ves dan težko delal, ki je izrabil do skrajnosti svoje fizične moči že pri delu, z večernimi vajami še krepil svojo konstitucijo. Je pač mogoče, da se za nekaj časa združujejo zadnje telesne moči v dotičnih smerih, ki jih pa potem drugod nedostaje, nečustaje jih za samostojno duševno delo in vrhutega živčevje, ki se tako hudo in enostransko prenapenja, prav hitro odreveni in propade. Strastni športniki in atleti izgube mnogo na čutih za socialna in realna vprašanja in oslabe prav naglo, kadar nastopi v njih reakcija.

Telovadba in šport sta zdrava za izpočit tega človeka in tudi naša dolžnost je, da podpiramo sistematično telovadbo, ki ima namen gojiti telovadbo v okrepitev človeškega rodu, nikakor pa ne moremo biti naklonjeni frazami, ki hočejo nekateri z njimi pospeševati kapitalistiška stremjenja pa bodisi odkrito ali neodkrito. Nikakor tudi ne moremo odobravati pretiranega izrabljanja fizičnih sil ljudskih vobče. Splošni atletizem je v škodo splošnosti, pa če se odeva še v tako lepo zveneče fraze. Za delavstvo pa je vrhutega še poniževalno, če se daje izrabljati za oprede meščanskih strank, ki niso bile nikdar odkritosrčne prijateljice delavstva, ker ne morejo biti.

Telovadba naj služi v okrepitev človeštva, drugi športi v okrepitev in zabavo; to je pravi namen.

To smo morali povedati, kar utegne postati prevladajoča tendenca za naše siromašne sloje katastrofalna. Geslo naše bodi, da telovadelec ne sme biti petolizec, ne hlapec fraz in ne frakov.

To liberalnemu časopisju v odgovor, ki si dovoljuje uganjati s športom protidelavske hujskarje.

Novice.

* **Eksplodizija vsled neprevidnosti.** V Monakovem je v lila 30letna soproga mesarja Judenmanna špirt na tleče ogelje. Ko je vlivala, se je vnel špirt v ročki in eksplodiral. Goreči špirt se je razlil po tleh, kjer sta se igrali mesarjeva otroka. Otroka in mati so grozno opečeni. Mlajši otrok je kmalu nato umrl, starejši otrok in mati pa najbrže ne bosta okrevala.

* **Dojenčki v zaporu.** Pri stavki rudarjev v ruhrskem revirju je tudi marsikateri rudar-

ski ženji vzkipela kri, ko je videla, da so med delavstvom ljudje, ki kršijo solidarnost in s tem ovirajo zmago. Rudarske žene so često stavkokaže imenovali z imenom, kakršnega so vredni. Svojo sveto opravilno jezo so morale te zavedne žene trdo plačati. Žene, matere so morale v ječo, z njimi vred dojenčki, za katere niso mogli dobiti drugo preskrbo. Urednik socialno demokratičnega lista, ki izhaja v Bochumu, je obiskal nekatere izmed mater, ki so bile z dojenčki v ječi. Ena izmed teh je pripovedovala: »Ko je bila rudarska stavka, sem zaklicala nekemu delavcu, ki je šel vzlic stavki na delo »stavkokaž«. Zaraditega sem morala k sodnji in ker je neki drugi stavkokaž prisegel, da sem rekla onemu tudi svinja, sem dobila 5 dni zapore. Mojega 5mesečnega deteta nisem hotela pustiti doma, tudi v ječi sem ga hotela hraniti sama. Do zapore me je spremljal mož in vprašal, kaj bo z otrokom. Odgovorili so mu: »Le pojdite, otrok ostane tukaj.« Zaprlj so me v ozko celico, ki je bila štiri metre dolga in dva metra široka. Okence z železnim omrežjem je bilo zelo visoko. Zrak je imel nek čuden duh. Svežega zraka ni prihajalo skoraj nič v celico. V zaporu sem bila silno razburjena in posledice so se kaj kmalu pokazale pri otroku. Vso noč je vpil, spal je komaj eno uro. Komaj je zaspale dete, že ga je zbudil kak sum v širni letišnji, ker je čudno votlo odmevalo vsak hip. Čez dan je otrok spal nekaj ur. Ves čas ni imel otrok nobenega teka, jokal je ves čas in vsak dan je bil bolj razburjen, postajal je slabejši, lica so mu upadala. Še devet dni potem, ko sem bila z otrokom zopet doma, se otrok ni pomiril. Vsako jutro so nas spustili za pol ure na dvorišče, ki je bilo ograjeno z visokim zidom, in s katerega nismo drugega videli kakor košček neba. Za posteljo so nam dali trdo natlačeno slamnico in konjsko odejo. Sama bi že vse to prenesla, ali ko sem videla, da mora otrok ležati na tako trdem ležišču, sem postala vsa obupana. Isti čas kakor jaz, so bile zaprte še štiri druge rudarske žene z dojenčki, ki so se ravno tako pregrešile kakor jaz. Vsaka izmed naš je bila zaprta v posebni celici.«

Naročajte se na Zarjo!

Samomori v avstrijski armadi.

Statistična centralna komisija je izdelala statistiko samomorov na Avstrijskem, v kateri je najzanimivo poglavje o vojaških samomorih. V Avstriji je največje število vojaških samomorov med vsem evropskimi državami. Referent dr. Hans Kuttelwascher, ki je izdelal to statistiko, pravi z ozirom na tako visoko število vojaških samomorov: Naravnost zagonetno je dejstvo, da izkazuje Avstrija najvišje število vojaških samomorov, medtem ko jo splošno število samomorov postavlja nekako v sredo drugih držav. Tudi razdelitev vojaških samomorov na posamezne mesece se močno razlikuje od razdelitve splošnih samomorov. Sicer odpade tudi pri vojakih precejšnje število samomorov na mesec mej, junij in juli — splošna statistika samomorov kaže v teh mesecih namreč največ slučajev — vendar pa je doseglo število vojaških samomorov od l. 1891. do 1895. in od l. 1896. do 1900. v mesecu novembru najvišje število, od l. 1901. do 1905. v januarju, od l. 1906. do 1910. pa v maju; september izkazuje najnižje število. Tudi samomorilni poizkusi so v septembru najnižji, oktober, november in januar izkazujejo najvišje število samomorilnih poskusov.

Uspehi raziskavanja kako se razdeli število splošnih samomorov po posameznih mesecih kažejo, da vojaški samomori niso v tako tesni zvezi s prirodnimi vplivi kakor opažamo to vez pri splošnih samomorih. Gotovo je, da niso prirodni vplivi, kakor dolžna dneva, stanje sonca itd. brez pomena pri vojaških samomorih, vendar ni njih vpliv tako odločen in armadi, ki je umetno sestavljena in organizirana skupina prebivalstva. Glavni vzrok za nenavado razdelitev vojaških samomorov v posameznih mesecih je pač v dolečbah o organizaciji vojske. Za nizko število samomorov v septembru prihajajo v poštev naslednje okolščine: v tem mesecu odpuščajo doslužene vojake, novinci prihajajo šele v oktobru torej je število moštva v tem mesecu prav nizko; poleg tega je tudi drugi del meseca septembra čas počitka po vojašnicah. Vse te okolščine že same po sebi govore za majhno število vojaških samomorov v septembru, medtem ko je prav tako jasno, da izkazujejo oktober in november najvišje število vojaških samomorov zategadelj, ker se začne v teh mesecih za rekrute povsem nov način življenja in ker je v teh mesecih vežbanje rekrutov.

Razdelitev vojaških samomorov po številih — častniki, podčastniki, moštvo — se je žal opustilo od l. 1893. dalje. Vzlic temu kažejo že absolutne številke od l. 1873. do 1893. visoko število samomorov med oficirji. Zelo zanimiva je tudi statistika vzrokov vojaških samomorov in poizkušanih samomorov, sebnost zaradi tega, ker na Avstrijskem ni statistike o vzrokih samomorov civilnega prebivalstva. Velik del vzrokov ostane seveda neznan, vendar bi pa natančna preiskava znanih samomorilnih vzrokov dala zelo va-

žen material. Pri vojaških samomorih je za približno polovico samomorov znan vzrok. Na prvem mestu vzrokov, tako samomorov kakor poskušanih samomorov, je strah pred kaznijo; temu vzroku slede nesrečna ljubezen, nružnja do službovanja in pri poskušanih samomorih še trpinčenje.

Na posamezna desetletja se razdele samomorov in poskušani samomori sledeče: 1871. do 1880. samomorov 2692, poskušanih samomorov 587; 1881. do 1890. samomorov 3528, poskušanih samomorov 974; 1891. do 1900. samomorov 3142, poskušanih samomorov 880; 1901. do 1910. samomorov 2614, poskušanih samomorov 450.

Nasproti številu splošnih samomorov je število vojaških samomorov 15krat večje.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

? Kateri

kavini pridatek naj kupim? Izбира je v resnici težka, — kajti toliko ponudb človeka naravnost zbega!

Kaj rabite Vi, gospa sosedja? — Jaz? — Jaz sem in bom ostala pri preizkušnem

pravem »Frankovem« pridatku za kavo s kavlnim mlincem;

od tega zadostuje :manjša množina; on povzroči najlepši, zlatorjavni, čisti zvretok, toraj močno, slastno kavo!

A. Zupančič

knjigovez

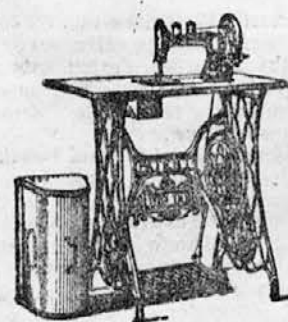
v Ljubljani, Slomškova ul. 31.

Slavnemu občinstvu vljudno priporočam moje knjigoveznicu za prijana naročila vsakovrstnih v mojo stroko spadajočih del, ter jamčim za solidno in točno postrežbo.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler. — Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Šešark, Selenburgova ulica.
Suhadolc Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, Zidovska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Wisiak, Gospodska ulica.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilsnerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

prijatelj moj.

Gre na vsako pot z menoj!

Ker se večkrat z njim krepčam, Vedno zdrav želodč imam!

Najboljše krepčilo želodca!

Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!

Posebno na kolodvorih!

Postavno varovano.

Ali sem „Zarji“ že pridobil novega naročnika?

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Beden, ulica Madonnina št. 2.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boe caio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Geppa.

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.

Geržina, Rojan.

Benussi, Cretta.

Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.

Artuš, Belvedere 57.

Sekovar, Piazza Caserma.